

Vasárnap délután a Grande Jatte szigetén

A szerzőt úgy képzelem, hogy hosszú, makulátlanul fehér köpenyben egy végeleáthatatlan futószalag mellett sétál, amin hosszúkás, gömb alakú, hengeres lombikokban ezerféle színű anyagot vizsgálgat. Meg-megrázogatja őket, hosszan szemléli a forgó lila, piros, zöld lötytyöket, aztán visszahelyezi őket az eredeti helyükre, feljegyez valamit egy füzetbe, és folytatja útját. Ferdinandy György megfontoltan és figyelmesen az élet megnyilvánulásait fürkészi, és tapasztalatait gondosan prózába önti. Az olvasók többsége azt hinné, hogy ebből csak unalmas listák, szöszedetek, glosszáriumok születhetnek. Pedig nem így van, ezt bizonyítja az idén nyolcvanöt éves író legújabb kötete, amely *Könyv a világ végén* címmel, energikus fiatal szerkesztője, Mészáros Márton gondozásában jelent meg.

Az életleírás csendes folyamából váratlan zátonyszerű mondatok emelkednek ki tüntetően: „Ki hitte volna, hogy száműzetésem eseményeit egyszer még a velem foglalkozó ügynökök jelentéseiből kell majd összeállítanom!” – írja a *Száműzetésem jeles cselekedetei* című novellában az ötvenes évek besúgóvilágáról. Mintegy negyvenéves külföldi emigrációja alatt harminckét oldalba sűrítette az AVO, és az „államvédelemhez” tartozó hivatalnoksereg a vele kapcsolatos megfigyeléseket, intézkedéseket...

A rövid írások nincsenek időszálra fölfűzve. Felesleges is lenne. Az ember nem lineáris lény, sőt nem is következetes, hisz az életfordító pillanatokhoz kell alkalmazkodnia, csak nagy ritkán valósíthatja meg eltökélt szándékát. Az író így vált az 1956-os szabadságharcot követően száműzötté: „Június tizennyolcadika volt, tombolt a Rajna völgyében a tavasz. Befordultam a diákkocsma, a Victoire ajtaján. Lediplomáztam! (...) – Leveled van! – mondták. [...] – Ráérsz elolvasni! – mondták és élém tolták a Dernières Nouvelles-t, a kelet-franciaországi napilapot. A címdalton ismerős arc nézett velem farkasszemet: Nagy Imre, 1956 miniszterelnöke. – Olvasd el! – biztattak társaim. Ólomszürke csend ült a teremre. Nagy Imrét kivégezték! Nem volt amnesztia. Elmaradt az ígért közkegyelem. Az emberarcú szocializmussal végzett az idegen, megszálló hatalom. Hazakészültünk valamennyien, de erről ettől fogva szó sem lehetett. Emigránsokká váltunk egy csapásra. Hontalanokká, mint a körülöttünk vegetáló latin-amerikaiak.” (*Június tizenhatodikán*) A sors általában gyorsan és élesen hatol a hétköznapokba, de néha alattomosan, nyomodban járva évekig, akár évtizedekig, aztán lecsap rád. Igaz ez szerelemre, politikára, családi életre, bármire. A szeretteink és ellenségeink listáját is képes meghamisítani, de a magányban minden hazugság, csúsztatás, mulasztás fölerősödik. Szembesülnünk kell ezekkel itthon is, és tíz-tizenötezer kilométerre a Kárpát-medencétől is. „Elmúlt ötven év, és én rémülten kérdezem magamtól: nem csináltam rosszul valamit?” – tépelődik az elbeszélő a találón *A boldog-*

ság titka címet viselő írásban. Rögvest megkapja a kíméletlen, szigorú választ a „szeretett lénytől”: folyton-folyvást csak önmagára gondol. A boldogságról mindenkinek van elképzelése. Csak az egyező elképzelések ritkák, mint a fehér holló. Egyébként a boldogságról nem célszerű írni, mert puffogó frázisként értékelik a legtöbben. Ferdinandy azonban mégis ír róla, sőt, két és fél oldalon megfejtje a boldogság titkát. Persze, csak úgy, hogy minden mondatához az olvasó is hozzágondol egyet, kettőt, hármát... És minden ember mást fűzne hozzá.

A könyv második egysége már a cikluscímekben elárulja, mit kínál: a második rész a *Forgácsok* címet, a legvégső pedig a *Dolgozatok* címet viseli. Előbbiben rövid, éles vágások találhatók, amelyek lehántják a valóság feleslegeit, maguk után hagyva sejtéseket, titkokat, kérdéseket. Afféle kompozíció ez, mint a pointillizmus francia festőinek apró színpöttyei egymás mellé helyezve. A színes karneválból szabályos alakzatok születnek: ember, nap, tenger, sziget, kutya. Egy Georges Seurat nevű francia piktor, aki „pontozó” stílusban festett, hatvanegy vázlatot készített, amelyekből végül is megalkotta élete fő művét: a *Vásárnap délután a Grande Jatte szigetén* című képet. Igazán csodálatos mű. Talán, Ferdinandy rövid-prózáját olvasva nem véletlen jutott eszembe ez a Seurat...

(Ferdinandy György: *Könyv a világ végén, Magyar Napló, Budapest, 2020*)

Stanczik-Starecz Ervin

„Ahová behúzódnak az élőlények a múltat könnyebben elviselni”

A kötet utószavából megtudható, hogy a Szurdokok (*Klisurine*) című kötet eredetileg 2002-ben jelent meg eredeti nyelven. A szerb kiadás borítóján látható hiányos fogazatú nőalak áll, a tökéletesség és a hiány jelképeként, a tökéletességet, idillt megzavaró, megbontó elemként. „What a perfect day it was... But... something was missing.” Orcsik Roland szavaiban közvetíti, hogy „akik miután kialakították a rájuk jellemző, mással össze nem hasonlítható stílusukat, lényegében nem változtatnak többé a poétikájukon.” (*A nevetés kalapácsa* utószó). Vladimir Kopicl verseit Lenkes László fordításában olvashatjuk, Kiss Natália képeivel kísérve.

A ma Újvidéken élő Vladimir Kopicl is sajátos világot tár elénk. Az ember egyszerre történeti valóságában, és annak ismeretében, és egyszerre szimbolikus önmagában jelenik meg. „Kenyérmorzsák szikkadnak az asztalon... A hiányt nem ismerő világ úgy tárul ki, / mert rég megszereztük, hogy ne morzsolódjon el.” (*Morzsák*). Az ember a hídon megjelenő hangyák szimbolikus párhuzama is. A „saját átmenet” és a híd összefüggések jelentős. A péterváradhi híd jelképe jelenik meg, amire *A nevetés kalapácsa* című utószóban is történik utalás. A hangyák, mintha más emberek lenné-